

УКРАЇНСЬКЕ ГРОМАДЯНСТВО ДЕНИСОВІ СІЧИНСЬКОМУ

Шанувати пам'ять своїх померлих, зокрема своїх великих людей, — це вже прояв вищої культури нації. Не все воно так було і в інших народів, як учить нас історія. Ми знаємо, наприклад, що через могилу І. С. Баха проведено залізничний шлях, так що й сліду по Баху не залишилося. А той Вольфганг Амадеус Моцарт, що так нас захоплює своєю ніжною арабесковою музикою, проживав у великих злиднях, та ще й поховали його не відомо де — за його тлінними останками теж слід загинув. Переходимо в думці по черзі всіх наших покійних композиторів — невідомо, як з Леонтовичем — але начебто в усіх був свій пам'ятник. А в Січинського — буде чи не найкращий. Що й казати, шануємо ми своїх заслужених і не тільки цим ми вже не раз показали, що ми нація — не з останніх. А те, що в нас іде не своя хата, то ще має свої причини в чому іншому...

Похорон Д. Січинського 1909 р.

Отак думається мені в поїзді до Станиславова, де в двох вагонах їде зі Львова все те, що співає, а може іхати. Ідуть, хто тільки може з львівських композиторів. Їде й д-р Лисько. На нього випало було прочитати саме тієї днини реферат про сучасну українську камерну музику.

„Гарно то ви мене всі убрали! Ви всі собі їдете, а мене залишаєте тут“ — жалівся він мені ще вчора.

Бачу, не видержав таки. Їде разом з нами скласти вінок на Денисові могилі.

У вагонах спершу спокійно. Поперемішувались, не всі ще знайомі. Та, дедалі без зайвих церемоній ведеться це тільки дружня розмова, але й, бачу, просять один одного, до чого хто має, одні одних наперемінно пускають трохи посидіти, бо в вагонах таки добрий натовп, а там вже й співати почали. Швидко проминули чотири з гаком години. Ось уже й Станиславів. На двірці чималий гурт станиславівців вийшов зустрічати. Порозходились хто куди, на квартири. Потім розказували, що їли по дві, по три вечері, бо, хоч часи тяжкі, то правда, — не раз доводилось таки добре попостити, — але оту вроджену нам українську гостинність ніщо хіба не змінить.

Другого дня вранці небо затягнулось. Словом, холодний північний вітер.

Ледве протискуюся до собору, де правиться Богослуження за упокій душі Денисової. Звичайно о сьомій годині тут ще мало людей, а тепер стільки.

На хорах співає Станиславівський Боян. Добре співає. Декуди сопрани трохи слабкі та надто часті віддихи роблять. Та це нічого — зате співають чистенько, ні разу не сходять з тону.

Мабуть, Преосвященний Іоан хворий, бо Службу Божу править о. Луцик. У церкві так тісно, що руки ворохнути не можу.

Надворі добре таки холодно. Ідемо погрітися до ресторану, що його зарезервував Український Комітет виключно для приїжджиків. Навіть тут помічаємо організацію не гіршу, як у д-ра Цегельського у Львові.

Час уже збиратися на цвинтар. О дев'ятій тут оте найголовніше — будуть відслонювати пам'ятник. По дорозі парами з вінками селяни з довколишніх сіл. Впорядники з жовтоблакитними опасками ввічливо спрямовують нас, куди йти. Вітер іще холодніший, починає росити. Тлінні останки покійного перенесли ще на весні цього року на нове простірніше місце посередині кладовища. Високий з червоного теребовельського каменю пам'ятник зразу впадає в вічі. Оригінальний задум скромного, зате талановитого станиславівського мистця Зоря. Стилізована бандура. Хотіли на пам'ятнику вставити струни, щоб грав на них вітер, як на еольській гарфі. Але де тепер матеріялу відповідного добути? Пам'ятник куди кращий, як на листівках, які ви, може, колись собі купите.

Сім священників править Панахиду. М'яко несуться цвинтарем сумні похоронні пісні. Лиця поважні, настрий скучений. Сурма вміє співати.

Промовляє д-р Княжинський. Гучномовці розносять голос по цілому цвинтарі. Хоч дощик густо сіє і холод проймає, народу стільки, що тим ззаду не видно і не чути було б.

Складають вінці від УЦК, ІНТ та хорів. Ми з д-ром Барвінським принесли вінок від українських композиторів та музик. А там пішли хори, читальні, шкільна молодь, вінців стільки, що цілий пам'ятник обліпили.

„Ех, коли б оце Січинський побачив“ — каже мені Лисько, вертаючись із цвинтаря.

„Побачать майбутні покоління. Традиція твориться“ — Так Барвінський.

А тепер на пробу до міського театру. Два місцеві

хори та чотири найкращі краєві хори повинні спільно виконати кантату Січинського: „Дніпро реве“.

Як позасідали співаки у залі, то ций майже партер вкрили.

Та от уже й дванадцять година. Залишаємося на концерті в театрі. Майже рівночасно, з півгодинною різницею, їде концерт у залі Сокола. Хто проспівав своє в театрі, — їде до Сокола, а звідти знову до театру, бо ж у кінці програми спільний виступ, — а там усі разом знову до Сокола. Упривають співаки. Дехто вже, як от місцевий Боян та Сурма, встигли вже рано поспівати, тепер оці два концерти із проходом — а дощик усе покапує — а ввечері іще один концерт у театрі...

Нас тут шанують. Для музик льожа, напроти у такій же лбожі Український Комітет. А ви не думайте, що то так легко дістатися на концерт. Ще поки афіші появилися на вулицях, квитки вже розкупили. А вчора, розказують ті, що бачили, — продавали з-під поли карти вступу на вечірній концерт по сто злотих.

„Чиста хвороба отака торгівля“ — каже Людкевич. Та тут, може і ще дещо. Настільки зросла пошана до померлого композитора та до музики взагалі, що тих грошей і на таку ціль не жалко.

Промовці поділялися. Д-р Цегельський у театрі, дир. Недільський у Соколів, а ввечері — заслужений композитор д-р Людкевич.

Д-р Цегельський збирався колись писати докторську працю про Січинського. Іздив, розшукував, збирав матеріяли. Його живий виклад багатий на цікавий біографічний матеріял.

Концерт почали домашні.

Амбітна Думка (чоловічий хор зі Станиславова) запросила на диригента Миколу Колесу, який доїждить що суботи-неділі на пробі. Його мистецький провід помітний зразу на виконанні, на співочій дисципліні, на зіспіваності. На наш погляд, Думка не розпоряджає таким добрим матеріялом, як от львівська Сурма. Коли б їй поповнити відповідно свої ряди, то й виследи праці її диригента були б ще кращі.

„Даремне, пісне“ — один із кращих чоловічих хорів Січинського. Станиславівський Боян почав знову вести його довголітній диригент І. Недільський. Видно, що Боянові вийшло це на здоров'я. „Лічу в неволі“ проспівали вони цілком добре. На сольову партію запросили п. Лукова, що ми його недавно чули на концерті самодіяльних солістів.

Взагалі гуцули не співучі, — в них багата інструментальна музика. Тим то заслужені оплески збирала диригентка п. Ганна Когут, що зуміла зібрати такий гарний чоловічий хор у Косові. Приємні для ока писані гуцульські кожухи. „Непереглядною юрбою“ вийшло в них цілком добре.

Львівський Боян перебрав у свої руки о. Сапрун, широко відомий не тільки як організатор, але й як диригент. Хор вирівняний, зіспіваний; співаки від років заправлені у хоральному співочому куншті. Рука диригента добуває з них те, що хоче. Співали вони „Пісне моя“ і одну з перших композиційних спроб Січинського: „В'язанку українських народних пінь“. Виконання публіці дуже подобалося, як було видно по оплесках. І народна пісня має таки свій чар.

Пам'ятник Д. Січинському
Робота різьбяр Зоря (Фото ред. В. Гошовського)

Після перерви почули ми „Хор русалок“ з опери „Роксоліна“. І де той П'юрко набрав у Дрогобичі стільки дзвінкх свіжих голосів? Звук хору просто чудовий, вирівняний. Енергійний, а водночас музикальний диригент грає на хорі, як на органах. Досить довгу й важку композицію вони виконали з легкістю. Коли зважити всі їх добрі сторінки, не дивно, що погодимось: це був таки найкращий хор цього концерту.

Не знаю, чи в кого з наших співаків і м'який ліричний звук і тембр голосу більше підходить до пісень Січинського, як о. Тисяка. Та ще співає він їх таки дуже музикально — просто чудово; як мало хто, вміє він передати їх настрій, елегантну меланхолію, безнадійний сум, журбу, — а зокрема його піаніссіма дуже, дуже гарні. Але того „гака“ догори при: „ой, тікай, Нечая“ таки не треба було виводити на те

тільки, щоб показати свій голос. Погана це звичка у співаків. Ніяк їх від того відучити не можна. Співав він: „Із сліз моїх“, „Фінале“, „Думу про Нечая“ та ще низку додатків.

Не зважаючи на те, що Сурма встигла вже втомитися, співаючи в дощову днину на цвинтарі, вона під рукою свого закоханого в музику диригента п. Пешкевича вміло і вдатно виконала пісні: „Коби“ й „Над гори до хмар“. Ця остання бойова пісня яскраво відбиває від усієї попередньої програми, що тягнеться від сумної безнадійності, через жалі та „смути непомірні“ до розпуки, „невтишимої журби“ і назад у безконечність до тієї пірвани чи як там. Воно правда, що важке життя Січинського чорним килимом налягло на його творчість... Ми відчуваємо, що в його музиці плаче мучена душа. Але ніде таки правди діти, літературу доби Січинського переслідують плач, зітхання, більший чи менший песимізм. У кого воно шире, правдиве — а в кого й маніра. Донедавна було воно так і в нас, у музиці. Не довго видержиш, слухаючи такого квиління. Тим то й не диво, що публіка живо реагує на останню пісню, бадьору й бойову. Оплески показують, наскільки потрібно й сильної, мужньої музики, що пориває, підносить і перемагає.

Отак різне думається, бо поки Сурма проспівала в Соколів та поки вернеться, ми мусимо трохи пождати.

Та ось уже й вернулися. Усі хори — ціла сцена густо набита людьми — з'єдналися в могутню музичну маніфестацію, великий гимн Денисові. Сила звука, динамічні контрасти настільки великі, що поривають, захоплюють. Варто іхати, щоб почути Січинського „Дніпро реве“ у такому виконанні. Сольову партію співає п. Стедур, дуже добрий голос.

Диригує батько, акомпаніює син. С. Сапрун — один з наших найкращих молодих піаністів. Та хор такий сильний, що акомпаніменту зовсім не чути, навіть у піані. Публіка захоплена, оплески без кінця, хоч концерт добре затягнувся.

Отак було у днину, отак було і ввечері. А там комерс, спільна вечера для всіх виконавців та небагатьох місцевих громадян, бо місця не стало. Свято випало, як можна, величаво. Стільки вражень...

О другій вночі поворот на станцію під крилами української міліції.

Багато, дуже багато народу не могло побувати на концерті. Гучномовці передавали для них концерт по всьому місту. Організація свята зразкова, враження незабутні.

Довгі роки працював Січинський у Станиславові у важких, несприятливих умовах. Бо хоч не бракло людей, що всіяко старалися допомогти йому, він все ж був отим першим, що йому довелося прокладати дорогу. А це важко, дуже важко. Тож постелилося йому життя важке, самотнє та безнадійне. Отой його трагізм і робить його нам таким близьким та рідним.

Наприкінці треба мені ще полаятися. Не можна ніяким чином допустити до того, щоб на програмках появлялася паутинина, як: „Пачовський-Січинський: В'язанка народних пісень“ або „Франко-Січинський: Хор із опери Роксоліна“. Бож відомо нам, що лібретто до цієї опери, зрештою, досить кепське, написав страшним язичієм „нікий“ Луцик. Та й текст пісні „Дніпро реве“, здається, не Грінченка. Може не всім відомо, але ж багато про це знає. Таких речей не слід би робити, бо програма теж трохи репрезентує свято.

Роман Сімович